

שבע מצוות בני נח – גוי מול יהודי

שלא לקלל הדיין - לאו דברכת השם

(א) שלא לקלל הדיינים, שנאמר [שמות כ"ב, כ"ז] אלהים לא תקלל, ופירושו לדיינים כמו [שם כ"ב, ח'] אשר ירשיעון אלהים. והוציאן הכתוב בלשון אלהים כדי שיהא נכלל עם הלאו הזה לאו אחר, והוא לאו דברכת השם יתברך, כמו שאמרו זכרונם לברכה במכילתא ובספרי אזהרה לברכת השם מדכתיב אלהים לא תקלל, ומה שכתוב במקום אחר [ויקרא כ"ד, ט"ז] ונוקב שם ה' מות יומת, זהו העונש, אבל האזהרה היא מכאן, כי לא יספיק לנו הזכרת העונש במצוה מבלי אזהרה. וזהו שיאמרו רבותינו ז"ל תמיד עונש שמענו אזהרה מנין, והענין הוא מפני שאם לא תבוא לנו בדבר מניעת האל, אלא שיאמר עושה דבר פלוני יענש בכך, היה במשמע שיהיה רשות ביד כל הרוצה לקבל העונש ולא יחוש לצערו לעבור על המצוה ולא יבוא בזה כנגד חפץ השם יתברך ומצותו, ויחזור דבר המצוה כעין מקח וממכר, כלומר הרוצה לעשות דבר פלוני יתן כך וכך ויעשהו או יתן שכמו לסבול כך ויעשהו, ואין הכוונה על המצוות בכך, אלא שהאל לטובתנו מנענו בדברים והודיענו במקצתן העונש המגיע לנו מיד מלבד העברת רצונו שהיא קשה מן הכל. וזהו אמרם ז"ל בכל מקום לא ענש אלא אם כן הזהיר, כלומר לא יודיע האל העונש הבא עלינו על העברת המצוה אלא אם כן הודיענו תחילה שרצונו הוא שלא נעשה אותו הדבר שהעונש בא עליו.

משרשי המצוה, להסיר מעל הדיינין יראת הנדון וקללתו, כדי שיוציאו הדין לאמיתו, ועוד הזהיר על זה גם כן במקום אחר בתורה. ועוד נמצא תועלת אחר במצוה, כי בקללת הדיין תקלות רבות, כי המון העם בסכלותם שונאים אותו, ואם לא יזהירו על קללתו אולי יקללוהו ויתעוררו מתוך כך לקום עליו, כמו שאמר החכם למלך על המון העם, הזהר שלא יאמרו, שאם יאמרו יעשו, ויהיה בזה רעה רבה, כי הוא במשפט יעמיד ארץ.

(ב) מדיני המצוה בדיינין, מה שאמרו שאין חיוב הלאו אלא על המקלל הדיין בשם משמות השם יתברך, כגון י - ה או שד - י ואלקים וכיוצא בהן, או בכינוי, כגון חנון קנאו וכיוצא בהן, (ג) אבל בלא שם וכינוי כגון ארור פלוני או אל יהי ברוך אין בו חיוב לאו (ד) אבל אסור הוא, ומה שפירשו ז"ל גם כן בענין זה שהחיוב אינו במקללו בלשון הקודש דוקא אלא אפילו בכל לשון, וכי צריך עדים והתראה בזה ככל חייבי לאוין, ויתר פרטיה, מבוארין בסנהדרין [דף ס"ו ע"א].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, [בזכרים ונקבות].

ועובר עליה וקילל הדיין בשם או בכינוי לוקה שתי מלקיות. אחת לפי שהוא ככל אחד מישראל הכשרים שהם בכלל איסור זה, כמו שנכתוב בסדר קדושים תהיו, ואחת מפני שהוא דיין.

ספר המצוות לרמב"ם

והמצוה הששים היא שהזהירו מנקוב השם הגדול יתעלה ממה שיאמרו הכופרים עליו רב. וזה הוא הענין שיכנו אותו [מ"ק כו א סנה' מו א, נו - ז א וש"נ] בברכת השם יתעלה. אמנם העונש לעובר על לאו זה הנה הוא מבואר בתורה שייסקל והוא אמרו יתעלה (ס"פ אמור) ונוקב שם י"י מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה. ואולם האזהרה הנה לא באה בכתוב אזהרה מיוחדת בזה הענין לבדו אבל באה אזהרה כוללת הענין הזה וזולתו והוא אמרו ית' (משפטי' כב כז) אלהים לא תקלל. ולשון מכילתא לפי שהוא אומר ונוקב שם י"י מות יומת עונש שמענו אזהרה לא שמענו תלמוד לומר אלהים לא תקלל. ובספרא (אמור פי"ט) אמרו על השם המיוחד במיתה ועל שאר הכנויים באזהרה. ובמכילתא (דרשב"י) גם כן אלהים לא תקלל ליתן לא תעשה על ברכת השם. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בשביעי מסנהדרין (נג א, נה ב - נז א, ס א, סג א). ודע שהיות המין הזה מן האזהרות כולל שני דברים או שלשה אינו ממין לאו שבכללות. בשביל שהכתוב באר העונש בכל ענין וענין מהם וידענו בהכרח שכל ענין מהם מוזהר ממנו ושהוא מצות לא תעשה, כמו שבארנו בהקדמה ששמנו לזה המאמר [עמ' ר - רב]. ובעבור היות העיקר (הו' שם וש"נ) לא ענש אלא אם כן

דרומא בית מדרש לסטודנטים אוניברסיטת בן גוריון

הזהיר נחפש אחר האזהרה בהכרח ופעמים יצא בהקש ופעמים יהיה בכלל דבר אחר כמו שביארנו בהקדמות. ואמנם יהיה לאו שבכללות כשלא ימצא לנו בשום מקום ענין מן הענינים ההם שהוזהר ממנו אלא מן הלאו ההוא כמו שביארנו בשרש התשיעי (עמ' קסד - ו). אמנם כשתקדם לנו הידיעה בהיותנו מוזהרים מן הדבר ההוא, וזה באמרו מי שעשה כך יעשה בו כך, לא נקפיד אם היתה האזהרה בביאור או היתה באחד משני אלו, היתה בפרט או בכלל. ודע זה. והנה יבוא לך ממנו גם כן מצות רבות (על"ת כו וש"נ):

הרב קוק קובץ א תרלג

יש כפירה שהיא כהודאה, והודאה שהיא ככפירה. כיצד? מודה אדם שהתורה היא מן השמים, אבל אותם השמים מצטיירים אצלו בצורות כ"כ משונות, עד שלא נשאר בה מן האמונה האמיתית מאומה. וכפירה שהיא כהודאה כיצד? כופר אדם בתורה מן השמים, אבל כפירתו מיוסדת רק על אותה הקליטה שקלט מן הציור של צורת השמים, אשר במוחות המלאים מחשבות הבל ותוהו, והוא אומר התורה יש לה מקור יותר נעלה מזה, ומתחיל למצא יסודה מגדולת רוח האדם, מעומק המוסר ורום החכמה שלו. אע"פ שעדיין לא הגיע בזה למרכז האמת, מ"מ כפירה זו כהודאה היא חשובה, והיא הולכת ומתקרבת להודאת אמונת אומן. ודור תהפוכות כזה, הוא נדרש ג"כ למעליותא. ותורה מן השמים משל הוא על כל כללי ופרטי האמונות, ביחש של מאמר המבטאי שלהן אל תמציתן הפנימי, שהוא העיקר המבוקש באמונה.

מכילתא פרשת משפטים

וכי יזיד איש. למה נאמ' פרשה זו, לפי שהוא אומר, ואיש כי יכה כל נפש אדם וגו', יכול אף המזיד והשוגג ואחרים והמרפא שהמית והמכה ברשות בית דין והרודה בבנו ובתלמידו במשמע, ת"ל וכי יזיד, [להוציא את השוגג], איש, להוציא את הקטן; איש, להביא את האחרים; רעהו, להביא את הקטן; רעהו, להוציא את אחרים. - איסי בן עקיבא אומר, קודם מתן תורה, היינו מוזהרים על שפיכות דמים, לאחר מתן תורה תחת שהוחמרו הוקלו; באמת אמרו, פטור מדיני בשר ודם, ודינו מסור לשמים.